

Hotărârile Curții de Justiție a Comunităților Europene

Rubrică realizată de judecător Claudiu Ecedi-Stoislavlevici*

Comments upon some Decision of the Justice Court of the European Communities

Hotărârea Curții de Justiție a Comunităților Europene din 21 octombrie 2008 în cauzele conexe C-200/07 și C-201/07

Alfonso Luigi Marra / Eduardo De Gregorio și Antonio Clemente¹

*„Trimitere preliminară – Parlamentul European – Foaie volantă care cuprinde afirmații
ofensatoare, distribuită de un membru al Parlamentului European – Cerere de reparare a
prejudiciului moral – Imunitatea membrilor Parlamentului European”*

CURTEA DE JUSTIȚIE CLARIFICĂ MODALITĂȚILE DE APLICARE A IMUNITĂȚII DEPUTAȚILOR EUROPENI CU PRIVIRE LA OPINIILE ȘI LA VOTURILE EXPRIMATE ÎN EXERCITAREA FUNCȚIEI LOR

Articolul 9 din Protocolul privind privilegiile și imunitățile Comunităților Europene prevede principiul imunității deputaților europeni pentru opiniile sau pentru voturile exprimate în cadrul exercitării funcțiilor lor².

Domnul Marra, fost membru al Parlamentului European (PE), a fost urmărit în fața autorităților judiciare italiene de domnii De Gregorio și Clemente care au solicitat repararea prejudiciului pe care domnul Marra le-ar fi cauzat prin distribuirea unei foi volante care cuprindea afirmații ofensatoare la adresa lor. Fiind condamnat de instanțele de fond care nu au considerat că acțiunile sale constituiau opinii exprimate în cadrul exercitării funcției sale de deputat european, domnul Marra a invocat la Corte de Cassazione (Curtea de Casație din Italia) încălcarea Regulamentului intern al PE pentru motivul că nu fusese solicitată nicio „autorizație” înainte de introducerea unei acțiuni împotriva sa.

*Drd. Claudiu Ecedi-Stoislavlevici este în prezent delegat la Curtea de Justiție a Comunităților Europene în calitate de expert național

¹ Hotărârea *in extenso* poate fi accesată prin intermediul paginii web a Curții de Justiție a Comunităților Europene, cu ajutorul motorului de căutare - <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=ro>

² De asemenea, conform articolului 10 din Protocol, pe durata sesiunilor Parlamentului European, parlamentarii beneficiază, pe teritoriul național, de imunitățile recunoscute membrilor parlamentului propriei țări, iar pe teritoriul oricărui alt stat membru, de exceptare de la orice măsură de reținere sau de urmărire penală. În cazurile reglementate de acest articol, Protocolul prevede posibilitatea Parlamentului European de a ridica imunitatea.

Prin întrebarea adresată Curții de Justiție, Corte di Cassazione solicită să se stabilească, în primul rând, dacă, în cazul în care instanța națională care judecă o acțiune în despăgubiri introdusă împotriva unui deputat european cu privire la opiniile exprimate de acesta nu a primit nicio informație privind o cerere a acestui deputat adresată PE având ca obiect apărarea imunității³ sale, această instanță se poate pronunța ea însăși asupra existenței imunității menționate. În al doilea rând se solicită să se stabilească dacă, în cazul în care instanța națională este informată despre faptul că acest deputat a adresat o astfel de cerere PE, această instanță trebuie să aștepte decizia PE înainte de a continua procedura inițiată împotriva acestui deputat. În al treilea rând se solicită să se stabilească dacă, atunci când instanța națională constată existența imunității respective, aceasta trebuie să solicite PE ridicarea imunității în vederea continuării procedurii judiciare.

Curtea de Justiție precizează, mai întâi, că imunitatea prevăzută la articolul 9 din Protocol are drept scop protejarea libertății de exprimare și a independenței deputaților europeni și că trebuie considerată drept o **imunitate absolută** care se opune oricărei proceduri judiciare.

Curtea arată, de asemenea, că este de **competența exclusivă a instanței naționale** să verifice dacă sunt îndeplinite condițiile pentru aplicarea acestei imunități; instanța națională nu este obligată să adreseze întrebarea PE, care - la rândul său - nu dispune de competența de a verifica dacă sunt îndeplinite condițiile pentru aplicarea imunității.

În schimb, dacă în urma cererii deputatului european vizat, PE a adoptat o **decizie de apărare a imunității respective** - aceasta constituie un **aviz care nu produce efecte obligatorii** față de autoritățile jurisdicționale naționale.

Curtea precizează că, în speță, deși legislația internă recunoaște parlamentului național dreptul de a interveni în apărarea membrilor acestuia în situația în care o instanță națională nu respectă imunitatea, aceasta nu implică recunoașterea aceluiași puteri PE în privința deputaților europeni care provin din acest stat, din moment ce Protocolul nu prevede în mod expres o astfel de competență și nici nu face trimitere la normele de drept național.

În situația în care un deputat european inițiază o **procedură de apărare a imunității** la PE iar instanța națională este informată cu privire la această procedură, instanța menționată – ținând cont de necesitatea cooperării loiale între instituțiile naționale și autoritățile europene – trebuie să suspende procedura jurisdicțională și să solicite PE emiterea unui aviz în termenul cel mai scurt posibil.

În situația în care instanța națională a constatat existența condițiilor pentru recunoașterea imunității absolute prevăzute la articolul 9 din Protocol, imunitatea astfel recunoscută trebuie respectată atât de către instanță, cât și de către PE. În consecință, această **imunitate nu mai poate fi ridicată de PE**, iar acțiunea introdusă împotriva deputatului european trebuie să fie respinsă.

³ În temeiul Regulamentului intern al Parlamentului European [articolul 6 alineatul (3)].

**Hotărârea Tribunalului de Primă Instanță din data de 23 octombrie
2008 în cauza T-256/07**

People's Mojahedin Organization of Iran / Consiliul⁴

*„Politica externă și de securitate comună – Măsuri restrictive îndreptate împotriva
anumitor persoane și entități în vederea combaterii terorismului – Înghețarea fondurilor –
Acțiune în anulare – Dreptul la apărare – Motivare – Control jurisdicțional”*

TRIBUNALUL ANULEAZĂ DECIZIA 2007/868/CE A CONSILIULUI CARE
DISPUNE ÎNGHEȚAREA FONDURILOR PENTRU "PEOPLE'S MOJAHEDIN
ORGANIZATION OF IRAN"

*Consiliul nu a motivat în mod suficient decizia sa adoptată în urma hotărârii unei
autorități judiciare din Regatul Unit de a înlătura PMOI de pe lista organizațiilor teroriste,
întocmită la nivel național*

La 28 septembrie 2001, Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite a adoptat o rezoluție prin care a solicitat statelor membre ale ONU să combată, prin toate mijloacele, terorismul și finanțarea acestuia, în special prin înghețarea fondurilor acelor persoane și entități care comit să încearcă să comită acte de terorism.

Această rezoluție a fost pusă în aplicare în Comunitatea Europeană prin intermediul unei Poziții comune⁵ și a unui Regulament al Consiliului⁶, adoptate la 27 decembrie 2001, care dispun înghețarea fondurilor persoanelor și entităților înscrise pe o listă stabilită și actualizată în mod regulat prin decizii ale Consiliului. Înscriserea pe această listă trebuie făcută pe baza unor informații precise sau în temeiul unor elemente de dosar care demonstrează că s-a adoptat o decizie de către o autoritate națională competentă, în principiu de către o autoritate judiciară, în privința persoanelor și entităților avute în vedere. Numele persoanelor și entităților înscrise pe listă trebuie să facă obiectul unei reexaminări la intervale regulate, cel puțin o dată pe semestru, pentru a se asigura că menținerea acestora pe listă rămâne justificată.

People's Mojahedin Organization of Iran (PMOI), înființată în 1965, și-a stabilit drept obiectiv înlocuirea regimului Șahului Iranului, apoi pe acela al molahilor, printr-un regim democratic. În trecut, organizația dispunea de o aripă înarmată care opera în interiorul

⁴ Hotărârea *in extenso* poate fi accesată prin intermediul paginii web a Curții de Justiție a Comunităților Europene, cu ajutorul motorului de căutare - <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=ro>

⁵ Poziția comună 2001/931/PESC a Consiliului din 27 decembrie 2001 privind aplicarea de măsuri specifice pentru combaterea terorismului (JO L 344, p. 93, Ediție specială, 18/vol. 1, p. 179).

⁶ Regulamentul (CE) nr. 2580/2001 al Consiliului din 27 decembrie 2001 privind măsuri restrictive specifice îndreptate împotriva anumitor persoane și entități în vederea combaterii terorismului (JO L 344, p. 70, Ediție specială, 18/vol. 1, p. 169).

Iranului. Cu toate acestea, potrivit susușinerilor organizației, aceasta a renunțat în mod expres la orice activitate militară din luna iunie 2001.

Printr-o Decizie din 2 mai 2002, Consiliul a inclus PMOI pe lista persoanelor și entităților ale căror fonduri trebuie înghețate în cadrul luptei contra terorismului. De la această dată, Consiliul a adoptat mai multe decizii de actualizare a listei respective. PMOI a fost întotdeauna menținută pe această listă.

PMOI a solicitat Tribunalului de Primă Instanță anularea acestor decizii. Prin hotărârea sa din decembrie 2006 (Hotărârea OMPI), Tribunalul a anulat Decizia din 2005⁷ prin care s-a dispus înghețarea fondurilor PMOI, reținând că această decizie nu era motivată, că fusese adoptată în cadrul unei proceduri în cursul căreia dreptul la apărare nu fusese respectat și că Tribunalul nu era în măsură să efectueze controlul jurisdicțional al legalității acestei decizii⁸.

Prin scrisoarea din 30 ianuarie 2007, Consiliul a comunicat PMOI că, în opinia sa, motivele invocate pentru includerea acesteia pe lista în litigiu erau încă valabile și că, în consecință, intenționa să o mențină pe această listă. În expunerea de motive atașată la scrisoarea menționată, Consiliul a subliniat în special că, în privința PMOI, fusese adoptată o decizie de către o autoritate națională, și anume Ordonanța emisă de Home Secretary din Regatul Unit (ministrul de interne) la 28 martie 2001, prin care PMOI era calificată ca fiind o organizație implicată în terorism, și că această decizie era încă în vigoare. Prin intermediul mai multor scrisori, PMOI a prezentat Consiliului observațiile sale prin care a contestat posibilitatea ca o decizie de „menținere” a sa pe listă să fie adoptată în mod valabil în urma Hotărârii OMPI.

În urma mai multor schimburi de scrisori între Consiliu și PMOI, Consiliul a adoptat, la 28 iunie 2007, **Decizia 2007/445/CE** de actualizarea a listei referitoare la înghețarea fondurilor. PMOI a fost menținută pe această listă.

La 16 iulie 2007, PMOI a solicitat Tribunalului anularea **Deciziei 2007/445/CE**.

La 30 noiembrie 2007, Proscribed Organisations Appeal Commission („POAC”) a admis acțiunea formulată împotriva deciziei luate de Home Secretary prin care se refuza înlăturarea PMOI de pe lista organizațiilor implicate în terorism. POAC a dispus înlăturarea PMOI de pe această listă. În hotărârea sa, POAC a calificat, printre altele, drept „profund injustă” și „nerezonabilă” concluzia la care a ajuns Home Secretary, în sensul că PMOI continua să fie o organizație implicată în terorism. De asemenea, POAC a respins cererea formulată de Home Secretary având ca obiect autorizarea introducerii unui recurs la Court of Appeal, pentru motivul că niciunul dintre argumentele invocate de Home Secretary nu prezenta șanse rezonabile de succes.

⁷ Decizia 2005/930/CE.

⁸ Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2006, în cauza T-228/02, Organisation des Modjahedines du peuple d’Iran. Hotărârea poate fi accesată prin intermediul paginii web a Curții de Justiție a Comunităților Europene, cu ajutorul motorului de căutare - <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=ro>

La 20 decembrie 2007, Consiliul a adoptat **Decizia 2007/868/CE** de actualizare a listei. Numele PMOI a fost inclus pe această listă. Consiliul a considerat că motivele pentru menținerea PMOI pe listă erau încă valabile și a subliniat că Home Secretary încercase să introducă un recurs împotriva deciziei pronunțate de POAC.

În consecință, PMOI a solicitat Tribunalului acordarea posibilității de a-și adapta concluziile astfel încât acțiunea sa să privească și anularea **Deciziei 2007/868/CE**.

Cererea formulată de Home Secretary privind autorizarea de a introduce un recurs la Court of Appeal împotriva deciziei pronunțate de POAC a fost respinsă la 7 mai 2008. La 24 iunie 2008, Parlamentul Regatului Unit a înlăturat PMOI de pe lista națională a organizațiilor implicate în terorism. La 15 iulie, Consiliul a adoptat **Decizia 2008/583/CE** de actualizare a listei de înghețare a fondurilor. Numele PMOI a fost inclus pe această listă. În această privință, Consiliul subliniază că, deși ordonanța adoptată de Home Secretary nu mai era în vigoare „au fost aduse în atenția Consiliului noi elemente referitoare la această grupare. Consiliul a considerat că aceste elemente noi justificau includerea grupării pe listă”. Această decizie este încă în vigoare și nu a fost pusă în discuție în prezenta cauză. La 21 iulie 2008, PMOI a introdus o acțiune în anulare împotriva acestei decizii. Această cauză, înregistrată cu numărul T-248/08 este în curs de soluționare la Tribunal.

*Consecințele Hotărârii OMPI și cererea de anulare a **Deciziei 2007/445/CE***

Mai întâi, Tribunalul amintește că, prin Hotărârea OMPI, Decizia 2005/930/CE a fost anulată în ceea ce o privește pe PMOI.

Ca urmare a acestei anulări, Consiliul era obligat să se asigure că deciziile subsecvente de înghețare a fondurilor care trebuiau să intervină în urma acestei hotărâri nu sunt lovite de aceleași neregularități. În speță, Consiliul a îndeplinit această obligație instituind, și ulterior punând în aplicare, curând după pronunțarea Hotărârii OMPI, o nouă procedură cu scopul de a se conforma condițiilor de formă și normelor de procedură enunțate de Tribunal în hotărârea menționată și de a acorda PMOI beneficiul garanțiilor conferite de această nouă procedură înainte de a adopta Decizia 2007/445/CE.

Consiliul a comunicat PMOI o expunere de motive care preciza în mod clar și neechivoc motivele care justificau menținerea pe lista în litigiu și i-a comunicat un anumit număr de documente din dosar. PMOI a avut posibilitatea de a-și prezenta punctul de vedere cu privire la elementele reținute în sarcina sa. În acest context, Consiliul a respectat dreptul la apărare al PMOI și obligația sa de motivare.

În sfârșit, în ceea ce privește aprecierea elementelor probatorii, Tribunalul reține că verificarea existenței unei decizii a unei autorități naționale este o condiție prealabilă esențială pentru adoptarea unei decizii inițiale de înghețare a fondurilor, în timp ce verificarea măsurilor luate în urma acestei decizii la nivel național este indispensabilă în contextul adoptării unei decizii subsecvente de înghețare a fondurilor. Tribunalul notează că, în speță, Consiliul s-a întemeiat, în esență, pe împrejurarea că Ordonanța emisă de Home Secretary era încă în vigoare. De asemenea, Consiliul a avut în vedere observațiile prezentate de PMOI și elementele dezincriminatoare invocate de aceasta, dar a considerat că acestea nu justificau cererea sa de a fi înlăturată de pe listă. Tribunalul consideră că, în speță, Consiliul dispunea de motive rezonabile și de elemente de probă suficiente pentru a

adopta Decizia 2007/445/CE și că nu a comis nicio eroare vădită în aprecierea acestor date. Prin urmare, Consiliul a justificat în mod întemeiat menținerea PMOI pe lista referitoare la înghețarea fondurilor.

Pentru aceste motive, Tribunalul a respins cererea de anulare a Deciziei 2007/445/CE.

Cererea de anulare a Deciziei 2007/868/CE

Tribunalul constată că decizia POAC are o importanță deosebită în măsura în care aceasta reprezintă prima decizie a unei autorități judiciare competente care se pronunță asupra legalității refuzului Home Secretary de a revoca ordonanța sa pe baza căreia Consiliul a adoptat atât decizia inițială de înghețare a fondurilor PMOI, cât și toate deciziile subsecvente. Având în vedere necesitatea imperativă de a verifica măsurile luate la nivel național în urma deciziei unei autorități competente, în considerarea tuturor datele pertinente la data adoptării Deciziei 2007/868/CE și ținând seama de împrejurările deosebite ale speței, Tribunalul consideră că motivarea Consiliului (în sensul că Home Secretary intenționa să formuleze recurs împotriva deciziei POAC) este vădit insuficientă pentru a justifica din punct de vedere legal menținerea măsurii de înghețare a fondurilor PMOI.

Tribunalul consideră că respectiva motivare nu permite să se înțeleagă în ce măsură Consiliul a ținut într-adevăr seama de Decizia POAC, astfel cum avea obligația.

Această motivare nu precizează motivele specifice și concrete pentru care Consiliul a considerat, în pofida constatărilor de fapt efectuate în mod suveran de POAC și a concluziilor juridice deosebit de severe în privința lui Home Secretary pe care această instanță le-a desprins, că menținerea reclamantei pe lista în litigiu se justifică în continuare în raport cu același ansamblu de fapte și de împrejurări asupra cărora POAC s-a pronunțat. În sfârșit, Tribunalul consideră că, deși Consiliul putea, fără îndoială, să aibă în vedere existența unor căi de atac împotriva deciziei POAC, precum și exercitarea efectivă a acestora de către Home Secretary, nu era suficient să se precizeze că acesta încercase să introducă un recurs pentru ca, în speță, Consiliul să nu mai fie obligat să ia în considerare constatările de fapt efectuate în mod suveran de către POAC, precum și consecințele juridice care au rezultat din acestea. Aceasta este situația cu atât mai mult cu cât, pe de o parte, POAC calificase refuzul de a ridica interdicția reclamantei ca fiind „nerezonabil” și „profund injust” iar, pe de altă parte, la data adoptării Deciziei 2007/868/CE, Consiliul fusese informat cu privire la refuzul POAC de a autoriza Home Secretary să introducă un recurs pentru motivul că niciunul dintre argumentele invocate de Home Secretary nu prezenta șanse rezonabile de succes în fața Court of Appeal.

În consecință, Tribunalul a anulat Decizia 2007/868/CE în măsura în care privește PMOI.

N.B. Împotriva hotărârii Tribunalului se poate declara recurs, numai pentru motive de drept, la Curtea de Justiție a Comunităților Europene, în termen de două luni de la comunicarea acesteia.

Hotărârea Curții de Justiție a Comunităților Europene din data de 18 noiembrie 2008 în cauza C-158/07

*Jacqueline Förster / Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep*⁹

„Libera circulație a persoanelor – Student, resortisant al unui stat membru, care se deplasează într-un alt stat membru pentru a urma un curs de formare – Alocație de întreținere pentru persoane aflate la studii – Cetățenia Uniunii – Articolul 12 CE – Securitate juridică”

CURTEA PRECIZEAZĂ ÎN CE CONDIȚII AU DREPTUL LA O BURSĂ DE ÎNTREȚINERE PERSOANELE DIN ALTE STATE MEMBRE AFLATE LA STUDII

Dreptul comunitar nu interzice aplicarea unei condiții privind reședința prealabilă de cinci ani în privința acestor persoane aflate la studii

La 5 martie 2000, la vârsta de 20 de ani, doamna Förster, resortisantă germană, s-a stabilit în Țările de Jos, unde s-a înscris la un curs de formare a institutorilor. De asemenea, începând cu 1 septembrie 2001, s-a înscris la o licență în pedagogie la Hogeschool din Amsterdam. Pe perioada studiilor, doamna Förster a exercitat mai multe activități salariate. Începând cu luna septembrie 2000, IB-Groep, autoritatea olandeză competentă pentru finanțarea studiilor superioare, i-a acordat o bursă de întreținere. Această autoritate a apreciat că doamna Förster trebuia considerată drept „lucrător comunitar” și, prin urmare, că trebuia asimilată, în materia bursei, unei persoane de cetățenie olandeză aflate la studii.

Cu ocazia unui control, IB-Groep a constatat totuși că, în perioada iulie 2003-decembrie 2003, doamna Förster nu a efectuat nicio activitate remunerată. Apreciind că aceasta nu mai putea fi considerată drept lucrător comunitar, IB-Groep a anulat decizia privind acordarea bursei pentru perioada iulie 2003-decembrie 2003. Doamnei Förster i s-a solicitat să restituie sumele necuvenite.

Doamna Förster a atacat această decizie în fața instanțelor olandeze, susținând că, în perioada în cauză, era deja suficient de integrată în societatea olandeză pentru a putea, în virtutea dreptului comunitar, să beneficieze de o bursă de întreținere în calitate de persoană aflată la studii. În favoarea sa, a invocat hotărârea Curții în cauza Bidar¹⁰ prin care s-a stabilit că existența unui anumit grad de integrare poate fi considerată dovedită dacă respectiva persoană aflată la studii a locuit, pentru o anumită perioadă, pe teritoriul statului membru gazdă.

⁹ Hotărârea *in extenso* poate fi accesată prin intermediul paginii web a Curții de Justiție a Comunităților Europene, cu ajutorul motorului de căutare - <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=ro>

¹⁰ Hotărârea din 15 martie 2005, Bidar (C-209/03). Hotărârea poate fi accesată prin intermediul paginii web a Curții de Justiție a Comunităților Europene, cu ajutorul motorului de căutare - <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=ro>

În urma acestei hotărâri a Curții, IB-Groep a adoptat o serie de linii directoare potrivit cărora o persoană din Uniunea Europeană aflată la studii pe teritoriul Țărilor de Jos trebuie să își fi avut reședința legală în acest stat o perioadă neîntreruptă de minimum cinci ani înainte de a solicita o bursă de întreținere.

Centrale Raad van Beroep (jurisdicție olandeză de apel în materia litigiilor privind securitatea socială), chemată să se pronunțe în apel asupra acțiunii formulate de doamna Förster, a sesizat Curtea de Justiție pentru ca aceasta să precizeze condițiile în care o persoană dintr-un alt stat membru aflată la studii are dreptul la o bursă de întreținere.

Curtea reamintește că o persoană aflată la studii care are reședința legală pe teritoriul unui alt stat membru se poate prevala de interdicția oricărei discriminări pe motive de cetățenie, în ceea ce privește obținerea unei alocații de întreținere.

Condiția referitoare la durata șederii nefiind opozabilă studenților de cetățenie olandeză, se pune întrebarea de a ști ce limitări poate cunoaște dreptul resortisanților altor state membre aflați la studii la obținerea unei burse de întreținere, astfel încât tratamentul diferențiat care poate decurge din aceste limitări să nu poată fi considerat discriminatoriu.

În acest scop, Curtea amintește că în mod justificat un stat membru nu acordă un ajutor care să acopere cheltuielile de întreținere tuturor persoanelor aflate la studii, ci îl acordă doar celor care au demonstrat un anumit grad de integrare în stat, existența acestui grad de integrare putând fi dovedită prin constatarea faptului că respectiva persoană aflată la studii a locuit, pentru o anumită perioadă, pe teritoriul statului membru gazdă.

În speță, Curtea consideră că o asemenea condiție privind reședința neîntreruptă pe o durată de cinci ani este aptă să garanteze că solicitantul bursei de întreținere în cauză este integrat în statul membru gazdă. Aceasta nu ar putea așadar să fie considerată excesivă.

Permițând persoanelor interesate să-și cunoască în mod neechivoc drepturile și obligațiile, condiția privind reședința stabilită prin Liniile directoare emise de IB-Groep este, în sine, aptă să garanteze un nivel ridicat de securitate juridică și de transparență în cadrul acordării de burse de întreținere persoanelor aflate la studii.

În aceste condiții, dreptul comunitar nu interzice aplicarea, în privința resortisanților altor state membre, a unei condiții privind reședința prealabilă de cinci ani.

Hotărârea Curții de Justiție a Comunităților Europene din data de 9 decembrie 2008 în cauza C-121/07

*Comisia / Republica Franceză*¹¹

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Directiva 2001/18/CE – Diseminarea deliberată în mediu și introducerea pe piață a OMG-urilor – Hotărâre a Curții prin care se constată neîndeplinirea obligațiilor – Neexecutare – Articolul 228 CE – Executare pe parcursul procesului – Sancțiuni pecuniare”

CURTEA OBLIGĂ FRANȚA LA PLATA UNEI SUME FORFETARE ÎNTRUCÂT NU A EXECUTAT CU CELERITATE HOTĂRÂREA, PRONUNȚATĂ DE CURTE ÎN 2004, PRIN CARE S-A CONSTATAT NEÎNDEPLINIREA OBLIGAȚIILOR ÎN CEEA CE PRIVEȘTE ORGANISMELE MODIFICATE GENETIC (OMG)

În considerarea împrejurărilor cauzei, cuantumul sumei forfetare este stabilit la 10 milioane de euro

În 2004¹², ca urmare a cererii formulate de Comisie, Curtea de Justiție a statuat că Franța a încălcat dreptul comunitar prin netranspunerea în dreptul intern, până la data de 17 octombrie 2002, a Directivei privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic (OMG)¹³.

Ulterior sesizării Curții cu acțiunea Comisiei privind neexecutarea acestei hotărâri, autoritățile franceze au adoptat, la 15 și la 19 martie 2007, măsuri naționale subsecvente de transpunere, precum și, în perioada următoare, Legea din 25 iunie 2008 privind OMG-urile.

După examinarea acestor texte, Comisia a informat Curtea, prin scrisoarea din 30 iulie 2008, că aprecia că aceste măsuri naționale asigură transpunerea completă a Directivei și, prin urmare, executarea deplină a hotărârii Curții. În cuprinsul aceleiași scrisori, Comisia a indicat, de asemenea, că, pentru acest motiv, cererea sa de obligare a Franței la plata unei

¹¹ Hotărârea *in extenso* poate fi accesată prin intermediul paginii web a Curții de Justiție a Comunităților Europene, cu ajutorul motorului de căutare - <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=ro>

¹² Hotărârea din 15 iulie 2004, Comisia/Franța (C-419/03). Hotărârea poate fi accesată prin intermediul paginii web a Curții de Justiție a Comunităților Europene, cu ajutorul motorului de căutare - <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=ro>

¹³ Directiva 2001/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 martie 2001 privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic (JO L 106, p. 1, Ediție specială 15/vol. 7, p. 75) și de abrogare a Directivei 90/220/CEE a Consiliului din 23 aprilie 1990 privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic.

penalități cu titlu cominatoriu rămăsesse fără obiect. În schimb, Comisia a menținut cererea de obligare la plata unei sume forfetare¹⁴.

Curtea a stabilit că data de referință pentru aprecierea neîndeplinirii obligațiilor se situează în februarie 2006, moment în care a expirat termenul fixat în avizul motivat al Comisiei și că este evident că, la acea dată, cu excepția adoptării unui decret, Franța nu luase niciuna dintre măsurile pe care le presupunea executarea primei hotărâri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor pronunțată în 2004.

Curtea amintește, în primul rând, că, potrivit jurisprudenței sale constante, procedura prevăzută de tratat¹⁵ are ca obiectiv stimularea unui stat membru aflat în culpă să execute o primă hotărâre prin care se constată neîndeplinirea obligațiilor pentru a asigura astfel aplicarea efectivă a dreptului comunitar. Sancțiunile pecuniare prevăzute de tratat, și anume suma forfetară și penalitatea cu titlu cominatoriu, vizează ambele același obiectiv. Revine Curții competența ca, în considerarea împrejurărilor fiecărei cauze, să adopte sancțiunile corespunzătoare pentru a asigura executarea cât mai rapid cu putință a unei prime hotărâri prin care s-a constatat o neîndeplinire a obligațiilor și pentru a preveni repetarea unor încălcări similare ale dreptului comunitar.

Constatând că Franța a asigurat transpunerea completă a directivei în iunie 2008, **Curtea consideră că nu se impune obligarea la plata unei penalități cu titlu cominatoriu.**

Curtea precizează, în continuare, că impunerea unei **sume forfetare** nu îmbracă un caracter automat, ci că aceasta depinde de caracteristicile neîndeplinirii constatate și de atitudinea statului membru vizat. Printre factorii pertinenti în această privință se numără elemente precum interesele private și publice în cauză și durata în care persistă neîndeplinirea obligațiilor după pronunțarea hotărârii inițiale de constatare.

Curtea relevă, în primul rând, că repetarea conduitelor ilicite ale Franței în acest sector al OMG-urilor este de natură a necesita adoptarea unei măsuri disuasive precum impunerea unei sume forfetare.

În al doilea rând, Curtea subliniază durată importantă în care a persistat neîndeplinirea obligațiilor de la pronunțarea primei hotărâri din 15 iulie 2004, pe care în speță, nimic nu o poate justifica, Franța neputând invoca dificultăți interne pentru a se sustrage obligațiilor sale comunitare. În particular, și chiar admitând că manifestările violente referitoare la culturile de OMG-uri în câmp deschis, evocate de guvernul francez, sunt parțial determinate de punerea în aplicare a unor norme de origine comunitară, un stat membru nu se poate prevala de dificultățile de aplicare apărute în stadiul executării unui act comunitar, nici chiar de dificultățile legate de rezistența unor particulari pentru justificarea nerespectării obligațiilor și a termenelor care rezultă din normele de drept comunitar.

¹⁴ Referindu-se la metoda de calcul expusă în comunicarea din 2005, Comisia propunea impunerea, în sarcina Franței, a sumei de 43 660 euro pentru fiecare zi scursă în perioada cuprinsă între 15 iulie 2004 și 20 martie 2007, respectiv a unei sume lăsate la aprecierea Curții pentru fiecare zi scursă în perioada cuprinsă între 21 martie 2007 și data intrării în vigoare a Legii din 25 iunie 2008.

¹⁵ Articolul 228 alineatul (2) CE.

În al treilea rând, Curtea constată gravitatea neîndeplinirii obligațiilor în special în considerarea impactului său asupra intereselor publice și private implicate, directiva vizând armonizarea actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre în materia introducerii pe piață a OMG-urilor și în cazul diseminării deliberate în mediu a acestora și protejarea sănătății umane și a mediului, precum și facilitarea liberei circulații a mărfurilor.

Aceste considerații justifică impunerea unei sume forfetare.

Totuși, **la stabilirea cuantumului sumei forfetare**, Curtea ia în considerare anumite împrejurări. În această privință, Curtea consideră, în special, că, în pofida caracterului lor tardiv, măsurile de executare din martie 2007 au asigurat o transpunere perfect consecventă a directivei - doar trei dintre dispozițiile acesteia din urmă rămânând, potrivit Comisiei, imperfect transpuse până la data de 27 iunie 2008 - și că nu s-a demonstrat că autoritățile franceze nu și-au îndeplinit obligația de cooperare loială.

În consecință, Curtea a stabilit cuantumul sumei forfetare pe care Franța va fi obligată să o achite la 10 milioane de euro.

Hotărârea Curții de Justiție a Comunităților Europene din data de 11 decembrie 2008 în cauza C-297/07

*Staatsanwaltschaft Regensburg / Klaus Bourquain*¹⁶

„Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen – Articolul 54 – Principiul ne bis in idem – Domeniu de aplicare – Condamnare în lipsă pentru aceleași fapte – Noțiunea «hotărâre definitivă» – Norme procedurale de drept intern – Noțiunea «pedeapsă care nu mai poate fi executată»”

INTERDICȚIA DE A FI JUDECAT DE DOUĂ ORI PENTRU ACELEAȘI FAPTE SE APLICĂ ȘI ÎN CAZUL UNEI CONDAMNĂRI CARE NU A PUTUT FI NICIODATĂ EXECUTATĂ DIRECT

Această interpretare urmărește a evita ca o persoană să fie urmărită penal pentru aceleași fapte pe teritoriul mai multor state contractante în urma exercitării de către aceasta a dreptului la libera circulație

Domnul Klaus Bourquain, resortisant german angajat în legiunea străină franceză, a fost judecat pentru săvârșirea infracțiunilor de dezertare și de omucidere, a fost găsit vinovat și condamnat în lipsă la pedeapsa cu moartea printr-o hotărâre pronunțată în 1961 de un tribunal militar francez din Algeria. Acest tribunal a reținut că, în timp ce încerca să dezerteze, domnul Bourquain a împușcat mortal un alt legionar, tot de cetățenie germană, care a vrut să împiedice dezertarea. Domnul Bourquain, care s-a refugiat în Republica Democrată Germană, nu a compărut niciodată în fața tribunalului.

Potrivit Codului de justiție militară aplicabil în 1961, pedeapsa nu ar fi fost executată în cazul reparației domnului Bourquain, ci s-ar fi pornit un nou proces, în prezența acestuia, iar o eventuală executare a unei pedepse ar fi depins de soluția pronunțată în noul proces.

După hotărârea pronunțată de tribunalul militar, domnul Bourquain nu a făcut obiectul niciunei alte proceduri penale, nici în Franța, nici în Algeria. În 2002, Parchetul din Regensburg a întreprins demersuri pentru trimiterea în judecată a domnului Bourquain în Germania, pentru infracțiunea săvârșită în Algeria.

La data la care a început noul proces în Germania, pedeapsa aplicată în 1961 nu era executabilă în Franța, întrucât, pe de o parte, executarea acesteia era prescrisă și, pe de altă parte, această țară adoptase o lege de amnistie pentru evenimentele din Algeria.

Totuși, Landgericht Regensburg (tribunal regional din Regensburg), sesizat cu acțiunea principală, are îndoieli cu privire la legalitatea unei noi proceduri penale. Acesta solicită Curții să se pronunțe cu privire la aplicarea în spațiul Schengen a principiului *ne bis in*

¹⁶ Hotărârea *in extenso* poate fi accesată prin intermediul paginii web a Curții de Justiție a Comunităților Europene, cu ajutorul motorului de căutare - <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=ro>

idem. Acest principiu interzice ca o persoană împotriva căreia a fost pronunțată o hotărâre definitivă într-un stat din spațiul Schengen să poată face obiectul urmăririi penale pentru aceleași fapte într-un alt stat, în special în situația în care *pedeapsa nu mai poate fi executată*.

Curtea precizează mai întâi că, în principiu, și o condamnare în lipsă poate constitui un impediment procedural în calea începerii unui nou proces penal pentru aceleași fapte.

În continuare, Curtea constată că hotărârea pronunțată în 1961 în absența persoanei interesate este o hotărâre definitivă, în ciuda imposibilității de executare imediată a pedepsei, având în vedere obligația procedurală de a începe un nou proces în cazul reapariției persoanei condamnate.

De asemenea, Curtea respinge teza conform căreia principiul *ne bis in idem* impune ca pedeapsa să fie direct executabilă cel puțin la data pronunțării acesteia; ceea ce prezintă importanță este ca pedeapsa să nu mai poată fi executată la momentul la care au fost declanșate noile acte de urmărire penală.

Potrivit Curții, această interpretare este confirmată de obiectivul acquis-ului Schengen, care constă în a evita ca o persoană să fie urmărită penal pentru aceleași fapte pe teritoriul mai multor state membre, în urma exercitării de către aceasta a dreptului său la libera circulație. Acest drept la libera circulație nu poate fi garantat efectiv decât dacă persoana are siguranța că, odată condamnată și în cazul în care pedeapsa care i-a fost aplicată nu mai poate fi executată conform legilor statului care a pronunțat sentința, ea se va putea deplasa în interiorul spațiului Schengen fără temerea de a fi urmărită penal într-un alt stat membru.

Or, în prezenta acțiune, în care este cert faptul că pedeapsa aplicată nu mai putea fi executată în anul 2002, când a fost declanșată a doua procedură penală în Germania, ar fi contrar unei aplicări utile a principiului *ne bis in idem* să se înlăture aplicarea sa numai din cauza unor particularități ale procedurii penale franceze care condiționau executarea pedepsei de o nouă condamnare pronunțată în prezența inculpatului.

În consecință, Curtea stabilește că interdicția de a fi judecat de două ori pentru aceleași fapte se aplică și în cazul unei proceduri penale declanșate într-un stat contractant pentru fapte cu privire la care inculpatul a fost deja judecat definitiv de un alt stat contractant, chiar dacă, potrivit legislației statului în care a fost condamnat, pedeapsa aplicată nu a putut fi niciodată direct executată, din cauza unor particularități procedurale.

Hotărârea Curții de Justiție a Comunităților Europene din data de 16 decembrie 2008 în cauza C-210/06

*Cartesio Oktató és Szolgáltató bt.*¹⁷

„Transferul sediului unei societăți într-un stat membru diferit de statul în care a fost constituită – Cerere de modificare în registrul societăților a mențiunii referitoare la sediu – Respingere – Apel împotriva deciziei unei instanțe care are obligația ținerii registrului societăților – Articolul 234 CE – Trimitere preliminară – Admisibilitate – Noțiunea «instanță» – Noțiunea «instanță națională ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern» – Apel împotriva unei decizii prin care se dispune o trimitere preliminară – Competența instanței de apel de a anula această decizie – Libertatea de stabilire – Articolele 43 CE și 48 CE”

UN STAT MEMBRU POATE INTERZICE UNEI SOCIETĂȚI CONSTITUITE ÎN
TEMEIUL DREPTULUI SĂU SĂ ÎȘI TRANSFERE SEDIUL ÎN ALT STAT AL
UNIUNII

În schimb, libertatea de stabilire permite unei societăți să se deplaseze către alt stat membru, transformându-se într-o formă de societate reglementată de dreptul acestui stat, fără ca dizolvarea și lichidarea acesteia să fie necesare în timpul transformării, dacă dreptul statului membru gazdă permite acest lucru.

Cartesio este o societate de drept maghiar cu sediul la Baja (Ungaria). Societatea își desfășoară activitatea în special în domeniul resurselor umane, al activității de secretariat, al traducerii, al învățământului și al formării.

La 11 noiembrie 2005, Cartesio a depus o cerere la Bács-Kiskun Megyei Bíróság (Tribunalul Districtual Bács-Kiskun), în calitatea acestuia de Cégbíróság (Tribunal pentru Societăți), pentru a i se aproba transferul sediului său la Gallarate (Italia) și pentru a se efectua, în consecință, modificarea mențiunii privind sediul său în registrul societăților.

Această cerere a fost respinsă pentru motivul că dreptul maghiar în vigoare nu permite ca o societate constituită în Ungaria să își transfere sediul în străinătate, continuând în același timp să fie supusă legii maghiare în calitate de lege personală.

Potrivit Cégbíróság, un asemenea transfer ar necesita ca, în prealabil, societatea să înceteze să existe și să se constituie din nou în conformitate cu dreptul țării pe teritoriul căreia dorește să își stabilească noul sediu.

Cartesio a declarat apel împotriva acestei decizii la Szegedi Ítéltábla (Curtea de apel regională din Szeged), care întreabă Curtea de Justiție dacă dispozițiile legii maghiare, care

¹⁷ Hotărârea *in extenso* poate fi accesată prin intermediul paginii web a Curții de Justiție a Comunităților Europene, cu ajutorul motorului de căutare - <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=ro>

interzic unei societăți maghiare să își transfere sediul într-un alt stat membru, păstrându-și în același timp calitatea de societate de drept maghiar, sunt compatibile cu dreptul comunitar.

Curtea arată că, în lipsa unei reglementări comunitare uniforme, un stat membru dispune de posibilitatea de a defini atât **legătura specifică** solicitată unei societăți pentru ca aceasta să poată fi considerată constituită potrivit dreptului său național și susceptibilă, din acest motiv, să beneficieze de dreptul de stabilire, cât și legătura solicitată pentru menținerea ulterioară a acestei calități.

Aceasta cuprinde posibilitatea ca statul membru să nu permită unei societăți reglementate de dreptul său național să își păstreze această calitate, în cazul în care intenționează să se reorganizeze în alt stat membru prin deplasarea sediului său pe teritoriul acestui din urmă stat, rupând astfel legătura specifică prevăzută de dreptul național al statului membru în care a fost constituită.

În consecință, Curtea statuează că, în stadiul actual al dreptului comunitar, **libertatea de stabilire nu se opune ca un stat membru să poată interzice unei societăți constituite în temeiul dreptului său să își transfere sediul în alt stat membru, păstrându-și în același timp calitatea de societate supusă dreptului național al statului membru în conformitate cu a cărui legislație a fost constituită.**

Cu toate acestea, un asemenea caz de transfer al sediului este diferit de acela privind deplasarea unei societăți aparținând unui stat membru către un alt stat membru **cu modificarea legislației naționale aplicabile**, societatea transformându-se într-o formă de societate reglementată de dreptul național al statului membru în care se deplasează.

Libertatea de stabilire permite unei societăți să se transforme în acest mod, fără ca dizolvarea și lichidarea acesteia să fie necesare în primul stat membru, în măsura în care dreptul statului membru gazdă permite o asemenea transformare, cu excepția cazului în care o restricție privind această libertate se justifică printr-un motiv imperativ de interes general.

Pronunțându-se asupra unor întrebări legate de **procedura preliminară**, Curtea arată că decizia unei instanțe naționale care sesizează Curtea cu titlu preliminar poate fi supusă în statele membre căilor de atac obișnuite prevăzute de dreptul național. În speță, normele de drept național privind dreptul de apel împotriva unei decizii prin care se dispune o trimitere preliminară sunt caracterizate prin faptul că întreaga acțiune principală rămâne pendinte la instanța de trimitere, numai decizia de trimitere făcând obiectul unui apel limitat. În prezența unor astfel de norme de drept național, este în sarcina instanței de trimitere să ia în considerare efectele unei hotărâri pronunțate în cadrul unui apel împotriva deciziei de trimitere.

Rezultă că, în interesul clarității și al securității juridice, Curtea trebuie să rămână fidelă deciziei prin care s-a dispus trimiterea preliminară, atâta vreme cât nu a fost revocată sau modificată de instanța care a pronunțat-o, numai această din urmă instanță putând să decidă o asemenea revocare sau o asemenea modificare.

Cu alte cuvinte, **competența oricărei instanțe naționale de a sesiza Curtea cu titlu preliminar nu poate fi compromisă** prin aplicarea unor norme de drept național privind

dreptul de apel împotriva unei decizii prin care s-a dispus efectuarea unei trimiteri preliminare, care permit instanței sesizate în apel să oblige instanțele inferioare să revoce o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare și să continue procedura de drept intern suspendată.